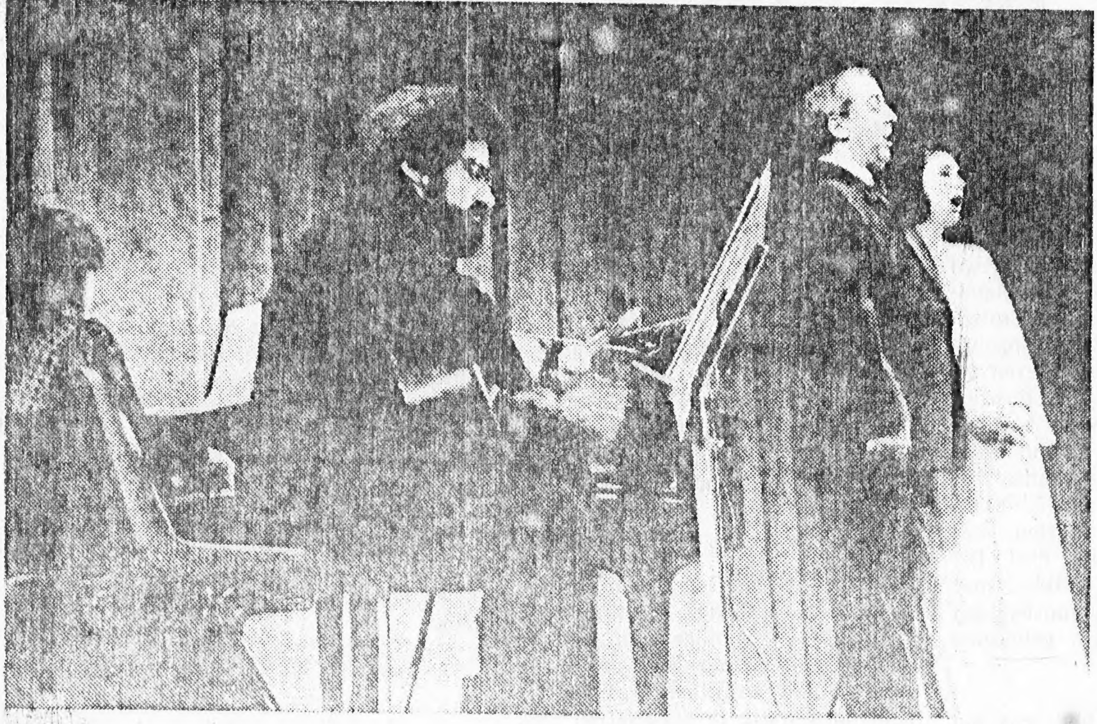
STICUSA KNIPSELKRANT 27

De Beurs

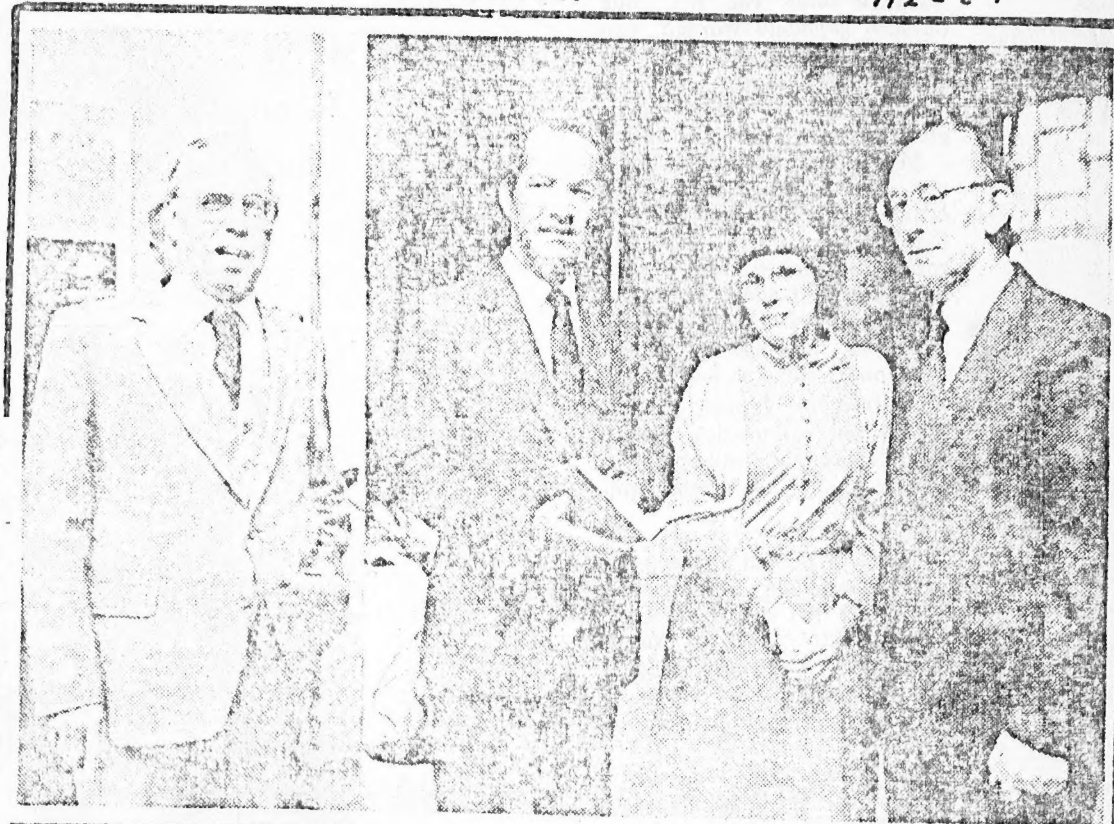
27/2 - 84

WILLEMSTAD - Afgelopen zaterdagavond traden enkele uit Caracas afkomstige artiesten op met een recital van voornamelijk Joodse en modern-Israelische liederen. Dit vond plaats in Centro Pro Arte. Op de foto v.l.n.r. de pianiste Madalit Lamazares, gitarist Alfredo Rugeles, de tenor Moises Serfati en de sopraan Ana Fernaud. Het programma werd gekompleteerd met een optreden van balletgroep 'Les Sylphides'.

BEURS- EN NIEUWSBERICHTEN

27/2 - 84

DEN HAAG - Aanbieding boek over Joseph Sickman Corsen aan de Gevolmachtigd Minister. V.l.n.r. de heer Joop S. Corsen (een kleinzoon van de Dichter-Musicus), Minister Marco de Castro, mw. Marie Louise Rutten-Corsen (een kleindochtjer) en de auteur, drs. Fons Rutten. (Foto Nico van der Ven).

Een van de meest markante figuren van het oude Curacao

BOEK OVER DICHTER-MUSICUS JOSEPH SICKMAN CORSEN

DEN HAAG - Op dinsdag 21 februari 1984 werd in het Antillenhuis aan de Gevolmachtigd Minister van de Nederlandse Antillen, Drs. M.J. de Castro, het eerste exemplaar aangeboden van het boek: "Leven en Muziekwerken" van de dichter-musicus J.S. Corsen, bijdrage tot de kennis van de muziekgeschiedenis der Nederlandse Antillen in de periode 1853-1911, door Drs. A.M.G. Rutten, met een Ten Geleide van Prof. Dr. Marius Flothuis. (354blz., met talrijke muziekvoorbeelden en illustraties. Prijs: gebonden f. 52,50).

In december 1983 was het 130 jaar geleden dat de Dichter-Musicus Joseph Sickman Corsen op Curacao werd geboren. Corsen kan met recht één van de meest markante figuren uit het culturele leven van het oude Curacao genoemd worden. Van beroep muziekleraar, heeft hij vooral bekendheid gekregen door zijn in het Spaans en Papiamentu geschreven gedichten.

Minder bekend is dat Corsen ook een omvangrijk muzikaal oeuvre van volksmuziek en kunstmuziek heeft nagelaten, vnl. piano-stukken. Deze composities zijn niet alleen waardevol vanwege de soms originele ritmische en melodische vondsten, maar ook omdat ze een belangrijke bijdrage vormen tot de kennis van het muziekleven op de Nederlandse Antillen in de tweede helft der negentiende eeuw.

Naast de dreiging van een verloren gaan van de muzikale erfenis en het gemis aan goed gedocumenteerde studies over de Antilliaanse muziekgeschiedenis, was dit de drijfveer bij de samenstelling van het boek.

De auteur Fons Rutten studeerde aan de Rijksuniversiteit te Leiden, waar hij het doctoraal examen farmacie en biochemie aflegde, gevolgd door het apothekersexamen in 1953. Hierna was hij enkele jaren werkzaam als Apotheker op Curacao waar hij in zijn vrije tijd als organist fungeerde. Na zijn terugkeer vestigde hij zich als apotheker in Eindhoven. Van 1964 tot 1967 studeerde hij rechten in Tilburg en van 1979 tot 1982 muziekgeschiedenis in Utrecht.

Met dit boek over Corsen hoopt de auteur behalve musici, ook historici, cultuurethnologen, sociologen en belangstellenden voor het verleden van de Antillen waardevolle informatie te verschaffen. Het belang van deze uitgave, niet alleen voor de Antillen, maar tevens voor Nederland, komt tot uiting in het feit dat Prof. Dr. Marius Flothuis, Hoogleraar in de muziekwetenschap aan de Rijksuniversiteit Utrecht, het op zich heeft genomen het voorwoord te schrijven. en dat zowel de Sticusa als het Prins Bernhard Fonds de uitgave met hun financiele steun mee mogelijk maakten.

Het werk verschijnt in de reeks Anjerpublikaties waarin eerder onderwerpen over de Antillen van de hand van auteurs als o.a. Boskaljon, Hoetink en Goslinga werden opgenomen.

27/2-84

ZEER ORIGINELE PRESENTATIE "DYBBUK"

WILLEMSTAD - Gastartiesten Caracas brachten een Joodse liederenavond in Centro Pro Arte onder auspicien van Shaarei Zedek met medewerking van Balletgroep "Les sylphides". Mozes Serfati tenor en Ana Fernand Soprano werden begeleid aan de piano door Mandalit Lamazares en aan de guitaar door Alfredo Rugeles.

Ze brachten oude Ibero Sefardische leideren en enkele Ladino van Balkaanse oorsprong. Tevens liederen van bekende favorieten in Jiddish en moderne Israeli composities. Ze toonden zich zeer kundig.

Sefardise zang gelijk de Spaanse vocale ontwikkeling, stellen hoge eisen, doordat de tonen binnenkeels dienen gehouden te worden, met minutieuse eisen op de diafragmale adem, dat grote coordinatie bewerkstelligt.

De stemmen waren goed geschoold, gedisciplineerd brachten veel variatie, ook warmte en bezieling, in de Sefardische zowel als in de Jiddische en Israeli composities.

Na de pauze volgde de Ballet uitvoering van "Les Sylphides". Als eerste een Curacaose Wals met drie paartjes, en daarna een Jazz ballet "De Joker", met 4 leden, welke goed in de smaak viel. Daarna presenteerde Dolli Paiken onder haar eigen choregrafie "Dybbuk" als premiere.

Voorwaar een zeer ambitieuze greep. Alle bekende Israeli balletgezelschappen hebben het op hun repertoire, De Inbal, Batsheva, Bat-Dor. Het verhaal is bewerkt oorspronkelijk in een roman door Saloman Anski, kreeg bekendheid als toneelstuk, door de Israeli toneelgroep Habima met als hoofdrol Hanna Rovina, in een enscenering van de Israeli dichter A. Shlonsky.

Verondersteld wordt, dat het verhaal gegrond is op een nage-

z.o.z.

WILLEMSTAD - Geïnspireerd door het ballet "DYBBUK", uitgevoerd door balletschool 'Les Sylphides in een choreografie van Dolli Paiken, maakte de bekende kunstenares Suzanne Perlman deze tekening, een impressie van het gedanste verhaal van de bezeten bruid.

Vervolg „Dybbuk"

noeg soortgelijk mytisch gebeuren in een klein dorpje in Oost-Europa in de 17de eeuw. Op de dag van haar bruiloft, wordt de bruid aangetroffen als of zij door een demon is bezeten. Geen incantaties of geestesbezwering mag baten. De ziel van haar eerste verloofde die door leed om haar is gestorven, heeft zich meester gemaakt van haar. Hij mocht haar voor straf niet trouwen, omdat hij tegen de waarschuwingen van zijn leermeesters in, op de ongewijde paden waagde van een esoterise mystieke leer, een geheime teosofie. Alleen in de dood worden zij verenigd. Wij zagen: Invocatie en Trance: waar zich de Jeshiwa seminarium studenten voorbereiden voor het afsmeken van een zielspurificatie.

2. Possession: Solo vertolking van Dolli Paiken als de bezeten bruid.

In een Martha Graham ballet geinspireerde vrije vormen tracht zij deze ziels toestand uit te beelden. Ongetwijfeld met grote originaliteit gepresenteerd.

Chorusline 1981 besloot de avond met een enthousiast applaus.

Kleding ontwerpen door Ans Breusers en Elvia waren zeer geslaagd.

Frank Davelaar en Nydia Ecury waren behulpzaam in het overbrengen van de kunstenaars uit Caracas.

S. Perlman

Amigoe
DINSDAG 28 FEBRUARI 1984

Expositie van Gustave Nouel

ORANJESTAD — Na de carnavals- activiteiten zal in het Venezolaanse Cultureel Centrum Bolivar y Bello een promotionele tentoonselling worden geopend van de nieuwste op Aruba gemaakte schilderijen van de kunstenaar Gustavo Nouel Jr. Zijn nieuwe creatie, "Bolivar, Luz de la Gran Colombia", zal weer te zien zijn. Dit is het schilderij waarover reeds veel gepubliceerd is en dat aan Venezuela zal worden aangeboden. Bij de opening van deze tentoonstelling in Bolivar y Bello zal alle aandacht worden besteed aan de vriendschap tussen Aruba en Venezuela.

Amigoe
DINSDAG 28 FEBRUARI 1984

Landhuis Brakkeput naar Monumentenzorg

WILLEMSTAD — De directie van Shell Curaçao NV draagt officieel per 1 maart het Landhuis Brakkeput Mei Mei over aan de stichting Monumentenzorg Curaçao.

Dit landhuis wordt tot nu toe beheerd door de Sport en Ontspannings- Vereniging Asiento NV die jaarlijks gesubsidieerd werd door Shell. In die subsidie wordt nu flink gekort. De financiële steun aan Asiento is afbouwend vanwege de financiële problemen in de Curaçaose raffinaderij. Asiento maakte nog nauwelijks gebruik van dit landhuis, dat nog niet zo lang geleden een goede onknapbeurt kreeg. Af en toe werd er nog slechts een ontvangst gehouden.

De directie is er al mee accoord gegaan, zo bevestigde vanochtend Shell- woordvoerder Nils de Paula, met de overdracht van dit stuk culturele erfgoed aan Monumentenzorg. Dat zal gebeuren tegen een symbolisch bedrag. De economische eigendoms- overdracht kan in elk geval de volgende week plaats hebben.

De juridische overdracht zal nog wel enige tijd vergen omdat er nog geen meetbrief voorhanden is van de Dienst Kadaster. Er zijn wel wat stukken voorbereid over een exacte afbakening van gebouw en gronden. Gezien de achterstand bij Kadaster zal het nog enige tijd duren eer alles rond is.

AMIGOE 6/9 28/2-84

THE BOTTOM — Het afgelopen weekeinde waren er enkele afgevaardigden van de Culturele Adviesraad op Saba. De Nederlandse delegatie bestond uit voorzitter Veringa (oud- minister van Onderwijs) en secretaris de heer Thijs. De Antilliaanse sectie werd geleid door voorzitter Tromp, terwijl de heer Hermelijn als secretaris fungeerde. De heren hadden een ontmoeting met het Sabaanse Bestuurscollege, waarbij o.a. gesproken werd over het door het BC gevierde beleid ten aanzien van sociale, culturele en educatieve aspecten van de samenleving, de nieuwe bibliotheek, een plaatopname van de Stringband van Carlile Granger, volwassenen educatie en stages van medewerkers van het radiostation PJF1. Verder vond er een vergadering plaats met vertegenwoordigers van alle sociale, educatieve en culturele groeperingen in de Sabaanse samenleving.

Iedere groepering kon wensen naar voren brengen. O.a. kwamen er voorstellen voor een nieuwe jeugdcentrum in Windwardside (het huidige gebouw afbreken en op dezelfde plaats een nieuwe bouwen) en een openbaar zwembad in The Bottom. De commissie- leden wezen er in de vergadering op dat zij geen beslissingen kunnen nemen, maar dat zij de Antilliaanse en Nederlandse overheid adviseren. Alvorens advies uit te kunnen brengen is het noodzakelijk dat de wensen schriftelijk worden vastgelegd. Vlnr Veringa, Thijs, Tromp en Hermelijn.

De Beurs
Maandag 27 februari 1984

FOTO-TENTOONSTELLING IN CPA

WILLEMSTAD --Binnenkort vindt er een Foto-tentoonstelling plaats, georganiseerd door de Sektie Kultuur van de Dienst Onderwijs en Kultuur, in Centro Pro Arte. Tijdens de tentoon-Pro Arte. Tijdens de tentoonstelling zullen foto's te zien zijn van Spinello. Deze is beroepsfotograaf van internationale faam. Spinello heeft een grote ervaring op dit terrein in Europa, Afrika en Amerika. Grote tentoonstellingen vonden plaats in Buenos Aires ,New York, Parijs en Monacco.

Monenteel is Spinello bezig met het uitvoeren van een belangrijke taak voor een modehuis in New York en ook voor de bekende Christian Dior.

Tijdens de tentoonstelling in CPA zal Spinello en poëtische blik werpen op Indoamerika, haar landstreken, haar bewoners en haar historie. De tentoonstelling opent op woensdag aanstaande op 20.30 uur in Centro Pro Arte.

Amigoe b/3 28/2 - 84

Derde lustrum Radio Nederland Wereldomroep

KRALENDIJK — Op dinsdag 6 maart zal de Radio Nederland Wereld Omroep (RNWO) gedenken dat vijftien jaar geleden het zendstation op Bonaire in gebruik werd genomen. Het derde lustrum zal op bescheiden wijze worden herdacht, aldus stations- manager J. Massee en zal aangepast zijn aan de beperkingen die door de huidige situatie worden opgelegd. De posterijen zullen een postzegel uitgeven, die gewijd is aan het radiomuseum op Bonaire.

Volgens het persbericht van de RNWO blijkt uit de binnenkomende reacties duidelijk dat het station zich in een ruime belangstelling mag verheugen. Er is een luisterkring, die over de gehele wereld is verspreid, waardoor ook het eiland Bonaire een grote bekendheid heeft gekregen. Elke dag worden gedurende ruim 17 uur programma's uitgezonden in een aantal verschillende talen. Het station, aldus stations- manager Massee, is opgezet om het signaal vanuit Hilversum te versterken en uit te zenden en het is daarbij van levensbelang om elke moment te kunnen beschikken over een betrouwbaar programma- signaal, waarmee de zenders worden gevoed. Om deze reden wordt gebruik gemaakt van satellietverbindingen en de toekomstige technische ontwikkeling zal moeten aangeven op welke wijze deze betrouwbaarheid nog kan worden verbeterd.

Het station op Bonaire maakt deel uit van een drietal zendstations dat de Wereld- omroep gebruikt voor uitzendingen over de gehele wereld en deze stations zijn gevestigd in Nederland, op Bonaire en op Madagaskar. In het totaal wordt per jaar 48.000 uur uitgezonden en Bonaire neemt daarvan een kwart voor rekening.

In de loop van de jaren heeft het Thijmstra zendstation zich ontwikkeld tot een belangrijke en vertrouwde steun voor de economie van het eiland Bonaire, aldus stations- manager J.P. Massee en ook de veertig werknemers vinden er een goede werkkring, waarbij uitgebreide sociale voorzieningen de nodige hulp en steun verzekeren.

Amigoe
DINSDAG 28 FEBRUARI 1984

DEN HAAG - Gevolmachtigde minister drs Marco de Castro heeft van twee bestuursleden van de stichting Antilliaans Zomer Carnaval Comité in Rotterdam een Delftsblauw bord gehad met het embleem van dat carnavalsfeest. Dit jaar wordt op 4 augustus de grote optocht en het slotbal gehouden. Er zijn contacten met groepen van Trinidad, Curaçao en Aruba en Londen voor deelname aan het feest. Op 7 juli is er een calypso- en tumbafestival en op 28 juli de verkiezing van een carnavals- koningin.

Het embleem van dit carnavals- feest toont naast de Euromast van Rotterdam een cactus en een dividivi met als achtergrond een heldere hemel en een witgeel zandstrand. Het embleem is in blauw-wit weergegeven.

Van het embleem is ook een sticker in vier kleuren uitgegeven waarmee gepoogd wordt fondsen te werven.

Op de foto vlnr bestuursleden G. Baynes en N.D. Philip (voorzitter) en minister De Castro.

Voordelen samenwerken tv-stations ook na 1986

WILLEMSTAD — De commissie die tot taak had structuurs-mogelijkheden van eilandelijke televisiemaatschappijen voor Aruba en Curaçao te onderzoeken, geeft de regering in een gisteren ingediend rapport een nogal onderhandse werkwijze in overweging. Om het risico te vermijden dat Aruba en Curaçao afzonderlijk filmrechten moeten kopen, stelt zij voor de buitenlandse filmmaatschappijen zo weinig mogelijk van de toekomstige structuurwijziging te laten blijken.

TeleCuraçao draagt momenteel met tweederde en Tele-Aruba met éénderde bij in de kosten verbonden aan de aankoop van televisie- programma's. De commissie vraagt zich echter af of bij het wegvallen van de Antilliaanse Televisie Maatschappij (ATM), de filmmaatschappijen bereid zullen zijn de rechten voor hun programma's gezamenlijk voor Curaçao en Aruba te blijven verkopen. De kans bestaat dat er naar de mening van de filmmaatschappijen sprake zal zijn van twee diverse deelmarkten. De commissie haalt hierbij als voorbeeld het televisie-station op St. Maarten aan. Dat is geen eigendom van de ATM en betaalt apart voor de programma's die de ATM voor de stations op Aruba en Curacao samen koopt.

De commissie wijst er daarom met nadruk op dat vanaf het moment dat de filmmaatschappijen met twee aparte bedrijven te maken krijgen, ieder bedrijf mogelijk apart de nu nog samen gedeelde minimumprijs moet gaan betalen. Wil men een gezamenlijke inkoop voortzetten, dan lijkt het volgens de commissie wenselijk de buitenlandse filmmaatschappijen zo min mogelijk van de structuurwijziging te laten merken.

Zelf acht de commissie voortzetting van de gezamenlijke aankoop van programma's wel degelijk wenselijk. Indien dat namelijk niet plaatsvindt, dan stijgen de kosten voor TeleCuraçao met vijftig procent en die van Tele-Aruba met maar liefst tweehonderd procent. Uitgaande van een bedrag van 400 duizend gulden aan filmkosten per jaar, zoals in 1982 het geval was, betekent dit voor TeleCuraçao 130 duizend en voor Tele-Aruba 226 duizend gulden aan meerkosten.

Of de buitenlandse filmmaatschappijen ook na ingang van de aparte status voor Aruba in 1986, wanneer dat eiland in feite een apart land wordt, de filmrechten aan de ATM zullen blijven verkopen voor vertoning in twee verschillende landen, is niet voorspelbaar, erkent de commissie. Het lijkt haar evenwel de moeite waard hiertoe toch een poging te wagen.

De overige kosten met betrekking tot het aankopen van filmrechten kunnen door de ATM worden doorberekend aan de twee stations. Hoe het met de invoerrechten van de films na 1986 zal gaan, is de commissie vooralsnog echter niet duidelijk. Op de invoer van video-banden wordt op het ogenblik 22 procent aan invoerrechten geheven. De commissie merkt hierbij overigens ook op dat opheffing van de betaling van deze invoerrechten voor de lokale televisie- stations een goede financiële steun zou betekenen.

De uiteindelijke taak van de ATM na de eilandelijke structurering kwam in het rapport eveneens aan de orde. De commissie is van mening dat nagegaan zal moeten worden of de ATM met een nieuwe structuur en gewijzigde statuten kan worden gehandhaafd om de functie van gezamenlijk inkoop-orgaan voor TeleCuraçao en Tele-Aruba te blijven vervullen. De beide stations kunnen dan deelnemen in het aandelenkapitaal van de gewijzigde ATM, stelt de commissie voor. Andere taken die de ATM ook zou kunnen behartigen, liggen volgens de commissie op het terrein van de nieuwsgaring- en uitwisseling, satelliet- uitzendingen en vertegenwoordiging naar buiten.

Amigoe
DINSDAG 28 FEBRUARI 1984

Expositie in Café Royal

PHILIPSBURG — In Café Royal aan de Voorstraat in Philipsburg wordt een tentoonstelling gehouden van een dertig schilder- en batik- werken van Elaine Hernandez- Peterson. Zij brengt deze werken onder haar schuilnaam "Helinka" dat in het Pools Elaine betekent. De kleinere en grotere werken omvatten stillevens, bloemen, vissen en lokale gebeurtenissen waarbij vooral de kleuren- schakeringen opvallen. De tentoonstelling werd geopend door Statenlid Claude Wathey. Elaine Hernandez- Peterson genoot haar onderwijzers- opleiding in Nederland waar zij zich ook verder bekwaamde in tekenen en schilderen. In 1966 ging zij in Venezuela wonen, waar zij in het huwelijk trad met een Venezolaan en doorging met schilderen en batikken met de hulp van een schilder uit de Oekraïne. In 1972 hield zij haar eerste tentoonstelling, hetgeen daarin in vele kunstcentra van Venezuela jaarlijks herhaald werd.

De Beurs — Woensdag 29 februari 1984

Met ingebruikstelling eerste FM-station ter wereld dat op zonne-energie draait:

Radio Hoyer viert op 10 maart 30-jarig bestaan

WILLEMSTAD - Op 10 maart bij het 30-jarig bestaan van Radio Hoyer, zal dit jubilerende radiostation het eerste FM radiostation ter wereld openen, dat helemaal op zonne-energie draait.

Nadat Radio Hoyer 4 FM, dat al vele jaren met non-stop muziek in de lucht was, i.v.m. een nieuw omroepbeleid van de overheid per 1 januari 1984 van de toenmalige frekwentie af moest, en haar antenne moest verhuizen, werd het tijd op zoek te gaan naar een nieuwe plaats voor de uitzendmast.

Tafelberg

In overleg met Industrial Electronics, de ontwerpers van het nieuwe station, viel de keuze tenslotte op de Tafelberg, waar tot 1979 fosfaat werd gewonnen. De plek was perfekt, behalve dan dat er geen elektriciteit en geen water was.

Toen eenmaal de beslissing genomen was te gaan draaien op zonne-energie, werd Industrial Electronics, met Ecke Huisman als managing director belast met marketing, en Freddy Chumaceiro, managing director technical operations, gevraagd een geschikt systeem te ontwikkelen. Freddy Chumaceiro werd de projektleider.

Omdat op de Tafelberg nog steeds limestone gewonnen wordt, moest de konstruktie van de atenne bestand zijn tegen het eventueel tot ontploffing brengen van springladingen. Er werd gekozen voor een selfsupporting antenne, die een windsnelheid tot 100 mph kan weerstaan.

Gekoeld

De zenders, ondergebracht in een gebouw met speciale fundering, in een ruimte naast de batterij-opslag. moesten gekoeld worden. Er werd een aluminium warmte-geleide-eenheid geinstalleerd in een normaal raamkozijn, die de gebruikelijke methode van airconditioning verving. Een dergelijke manier van klimaatbeheersing is de eerste ter wereld, en ook nog één op een ongebruikelijke grote schaal. Normaal wordt de warmtegeleide-methode gebruikt om transistoren te koelen.

Precies op de bergrug, gevat in één helft van een groot cementen bed, bevinden zich 128 ARC zonnepanelen.

De noodzaak zoveel mogelijk energie te besparen én de geografische ligging van het eiland, maakten een gericht antennesysteem gewenst. Dit systeem richt de signalen op het land. Door gebruik te maken van een speciaal ontworpen samengestelde 300 watt zender wordt de ERP (het uitgestraald effektief vermogen) omhoog gebracht tot 5 kilowatts per station. Er werd vervolgens een micro-processor in het energie-systeem aangebracht om de energie-toevoer te reguleren en een 12-uurs reserve voor 's nachts en voor bewolkte dagen te verzekeren. Deze reserve wordt opgeslagen in een batterij-bank in het zenderhuis.

Verjaardag

Op haar 30ste verjaardag, op 10 maart, begint Hoyer met de uitzending op de 2 nieuwe FM frekwenties, simultaan aan de dagprogramma's van de AM stations. 's Avonds wordt er ontkoppeld en worden er eveneens twee afzonderlijke FM programma's uitgezonden, zodat er dan 4 verschillende Hoyer stations tegelijk in de lucht zijn.

De frekwenties van de stations zijn: Radio Hoyer I FM: 101.9 MHz, Radio Hoyer II FM: 105.1 MHz.

De AM stations opereren op 1010 Kcs en 1500 Kcs.

Amigoe — WOENSDAG 29 FEBRUARI 1984

CCB wil schilderijen voor expositie Sticusa

KRALENDIJK — Voor de in mei dit jaar te organiseren tentoonstelling over de Nederlandse Antillen, die gehouden zal worden in de Nieuwe Kerk te Amsterdam, zullen ook een drietal Bonaireaanse schilders hun werk mogen exposeren. De inrichting van de tentoonstelling is grotendeels in handen van de Stichting voor Culturele Samenwerking (Sticusa), die het plan heeft opgevat om een expositie te organiseren van op de Antillen wonende en werkende kunstenaars. Daarvoor mogen nu drie Bonaireanen ongeveer 3 tot 4 werken insturen. De Sticusa heeft er geen bezwaar tegen als de expositie tevens gebruikt wordt als een verkoopsexpositie. De in te zenden kunstwerken mogen overigens niet groter zijn dan een vierkante meter en dienen vóór 24 april in bezit te zijn van de Sticusa. De kosten van verpakking en verscheping van de schilderwerken komen geheel voor rekening van de Sticusa. De voorzitter van het Cultureel Centrum Bonaire (CCB), de heer S. Salomons, deelde desgevraagd mede, dat reeds een aantal Bonaireaanse kunstenaars, onder wie N. Marchena, C. Melaan, B. van Goethem en Heleen Cornet zijn verzocht om van hun eventuele belangstelling blijk te geven.

NEW AGE Wednesday February 29, 1984

Local Briefs

The Serpent, a play performed by the Rio Revealers Theatre Co. of Antigua was staged over the weekend at the Mullet Bay Convention Centre.

With Nambulumbu Adams as the main character, the actors and actresses artistically depicted the influence of 'obeah' or 'black magic' in a Caribbean society.

Around this theme, writer - director Nambulumbu Adams skillfully illustrated the role of the church in the West Indies and the ways in which staunch believers are some times ridiculed.

The play was well-received by the audience which seemed especially delighted with Melanie Attwood's portrayal of an Antiguan 'melee' woman.

Sponsorship for the group was provided by Genius Musical Fan Club.

De Beurs
Vrijdag 2 maart 1984

NEDERLANDSE "NOVELA" OP TELECURACAO

WILLEMSTAD - Op maandag 5 maart 's avonds om tien uur in de zendtijd van het Bureau voor Kultuur en Opvoeding, begint TeleCuracao met de uitzending van een 13 delige Nederlandse T.V.-serie getiteld "De Fabriek". Deze Nederlandse "novela" werd geschreven door Hans Keuls.

Rudi Falkenhagen speelt de hoofdrol van Dries Rustenburg, een man die het van loopjongen tot direkteur van een suikerfabriek bracht. Pleuni Touw vertolkt de rol van Mary van Gorkum, dochter van de voormalige eigenaar-direkteur. En dan is er nog een groothandelaar die wel over voldoende kontakten, maar over weinig andere positieve eigenschappen beschikt.

Behalve spanning en sensatie behoren liefde en romantiek tot de ingredienten van het verhaal. Produktie is in handen van Julie van Hamert, terwijl Andrew Wilson tekent voor de regie.

Amigoe DONDERDAG 1 MAART 1984

Concert van Astrid Viana op 17 maart

ORANJESTAD — Op zaterdag 17 maart om half negen in Cas di Cultura zal de pianiste Astrid Viana — dochter van Nora en Manuel Viana — een concert geven waarvan de opbrengsten bestemd zullen zijn voor het liefdadigheids- fonds dat de naam van haar vader draagt. Het Viana Charity Fund werd enkele jaren geleden opgericht en heeft recent in december nog ruim veertigduizend gulden geschonken aan diverse organisaties en instellingen op Aruba.

Astrid Viana gaf haar eerste concert toen ze zeven jaar was in Sociedad Bolivariana in Oranjestad. Ze was leerling van de Beatrixschool tot zij naar de Verenigde Staten vertrok, waar zij de Rosarian Academy bezocht en in 1967 een Bachelor of Music-graad haalde aan het Marymount College. Zij studeerde daar bij Wolfgang Schanzer en Seymour Lipkin. In 1966 kreeg zij ook les van de beroemde pianist Orazio Frugoni in Florence, Italië.

In 1980 kreeg Astrid Viana aan de Universiteit van New Mexico de Master of Music-graad. Zij haalde de hoogste waarderings- klasse, vergelijkbaar met de "Prix d'Excellence" in Europa, een klasse die slechts maximaal 10 procent van alle richtingen gezamenlijk bereiken kan.

Astrid Viana is getrouwd met Berent Groth, ook een Arubaan en architect. Het gezin Groth-Viana woont in Albuquerque, New Mexico en heeft twee kinderen. Astrid is voorts lid van de New Mexico Teachers Association, de National Music Teachers Association en de Albuquerque Conservation Association. Zij is vice- voorzitster van het Friends of the University of New Mexico Art Museum.

Op het liefdadigheids- concert op 17 maart speelt Astrid Viana de Fantasie in C klein K.475 van Mozart, de Children's Corner Suite van Debussy en na de pauze de complete 25 Preludes Opus 28 van Chopin. De toegangskaarten zullen over enkele dagen in voorverkoop zijn bij de boekhandels en op de avond van de voorstelling aan de zaal.

George Curiel: Ministers en Gedeputeerden zijn geen goede managers

ONTWIKKELINGSHULP IS GEEN LIEFDADIGHEID

WILLEMSTAD - In het kader van de zesde dr. Charles la Try Ellis lezingencyclus hield de heer George Curiel, Direkteur van het Departement voor Ontwikkelingssamenwerking, een lezing over de pro's en contra's van ontwikkelingssamenwerking. Helaas kwamen in zijn verhaal de pro's nagenoeg niet aan de orde; slechts de contra's (alsmede de neveneffecten) werden belicht.

In een goed gevulde zaal werd na de lezing uitgebreid van gedachten gewisseld over het onderwerp. De meest belangrijke konklusies, die getrokken konden worden zijn: Het feit dat een intergraal ontwikkelingsplan voor de Antillen onmogelijk is, vanwege de schaal alsmede de open economie, doch dat voor elk der eilanden op zich, wel plannen opgesteld dienen te worden, waarna d.m.v. onderling overleg en coordinatie, bepaalde overlappingen geschrapt en samenwerkingsverbanden aangegaan kunnen worden. Hiervoor is het nodig dat de politiek een duidelijke ontwikkelingsfilosofie gaat opstellen met prioriteiten. De huidige bestuurders zijn echter nog niet zo ver.

Ontwikkelingshulp

Ontwikkelingshulp zijn investeringen waar een ieder van ons op de een of andere wijze mee te maken heeft, zonder dat men het beseft. Enkele sprekende voorbeelden zijn: De weg naar Hilton (door EEG gefinancierd), International Trade Center (Nederland), De brug over de Sint Annabaai (EEG en Nederland), de volkswoningbouw (Nederland), de containerhaven (80 miljoen Nederland) en ook het UNA gebouw waar de lezing gehouden werd. Dit is slechts een kleine greep uit de vele projekten, die met ontwikkelingsgelden uitgevoerd zijn.

Redenen voor ontwikkelingshulp

Ontwikkelingshulp is zeker geen liefdadigheid. Het is een financiele relatie tussen het donorland en de ontvanger, waarbij beide zakelijke belangen bij de overeenkomst hebben. De donor stelt voorwaarden op, terwijl de acceptor lage rente tarieven, schenkingen, alsmede leningen over zeer lange periodes uit het vuur weet te slepen. De motieven voor het geven van ontwikkelingshulp zijn:

- Historische (koloniale/economische) motieven;
- Politieke c.q. militaire/strategische motieven;
- Humanitaire/morele motieven.

De Verenigde Staten hebben na de 2de wereldoorlog vooral om politieke redenen ontwikkelingshulp gegeven. Bij de West-Europese landen was het beleid veel meer op historische motieven gericht. Dit is een van de voornaamste, zoniet de voornaamste, reden, dat niet de landen met het laagste capita per hoofd van de bevolking de grootste ontwikkelingshulp krijgen; andere factoren, zoals boven omschreven, spelen een veel grotere rol.

Vanuit W-Europa bestaan er voor het Caribisch Gebied verschillende stromingen. De Fransen hebben met hun beleid duidelijk gepoogd hun oude kolonien te integreren, terwijl de Engelsen op de onafhankelijkheid aangestuurd hebben.

Nederland heeft altijd een dualistisch spoor gevolgd.

De behoefte aan externe investeringen is op de Antillen ontstaan door de automatisering bij de olieraffinaderijen. De eerste volkswoningen alsmede een deel van de waterplant zijn gefinancierd met eigen gelden. Door inkrimping bij de raffinaderij moest door Nederland in 1958 hulp gegeven worden. Globaal heeft men de eerste tientallen jaren na 1958 gewerkt met de behoefte approach. (periodes van telkens 5 jaren planning te weten 62-66; 67-71; 72-76; waarin gelden werden beschikbaar gesteld voor projekten waarvan de behoefte was aangetoond).

In 1977 werd in afwachting van een intergraal ontwikkelingsplan voor de Antillen (nu nog steeds niet gereed) overgegaan op een jaarlijkse verstrekking van gelden onafhankelijk van de behoefte ter plaatse.

Besteding gelden

In de periode 76-82 heeft Nederland voor ongeveer 1 miljard (Antilliaanse guldens) aan kapitaal verstrekt, terwijl de EEG voor dezelfde periode een bedrag van 130 miljoen gulden op tafel legde.

Stuwmeer

Doordat Nederland jaarlijks bedragen ging verstrekken, onafhankelijk van de plaatselijke behoefte, ontstond het voor een ieder bekend fenomeen van Stuwmeer. (ongeveer 350 miljoen Nederlands). De Antillen

zie verder p. 10

Vervolg "geen liefdadigheid".

konden als het ware het geld niet opmaken. Dit stuwmeer is door enkele grote projekten praktisch geheel verdwenen (een van de projekten is de containerhaven op Curaçao, terwijl de containerhaven op Aruba uit hetzelfde potje gefinancierd wordt).

Het merkwaardige feit doet zich nu echter voor dat van de hierboven genoemde gelden

De schuld aan Nederland is inmiddels flink opgelopen. De heer Curiel gaf hier echter cijfers weer, die onderling onvergelijkbaar zijn. Hij sprak van 725 miljoen gulden. Dit is echter Nederlands courant omgerekend is dit ongeveer 450 miljoen Naf.

Planning

Volgens de spreker hebben bij de bestuurders, zowel van de eilanden als van het Land de ontwikkelingsinvesteringen geen prioriteit. Hierover wordt in geen van de regeerprogramma's met enig woord gerept.

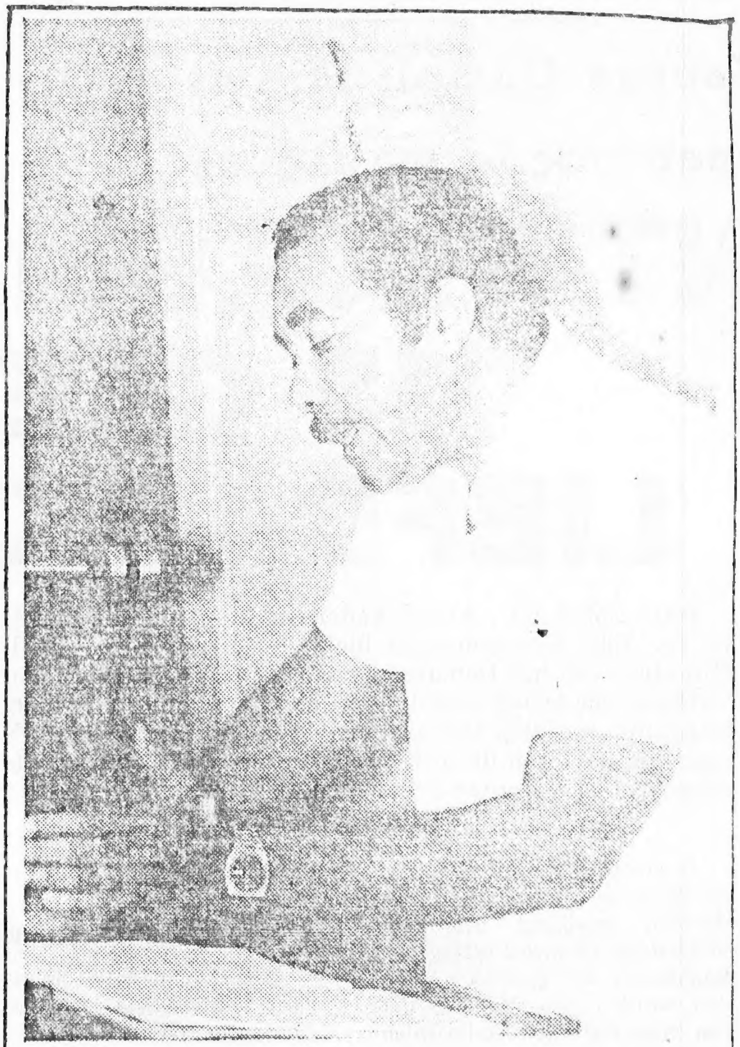
Men introduceert de ad hoc beslissingen. Van planning komt hier niets terecht. Wat willen we aan planning doen als we nog steeds niet een landsbegroting voor 1983 kunnen goedkeuren?

De voorwaarden die Nederland stelt moet men accepteren. Dit zijn zeker geen ireeële voorwaarden en eisen, doch de bestuurders hier, zijn nog geen managers die met de bedoelde beheersinstrumenten kunnen werken. Het laatste woord i.v.m. projekten heeft altijd degene, die het projekt indient. Indien de donor het projekt zou afwijzen, dan kan de initiatiefnemer altijd de prioriteit zodanig stellen dat het projekt zonder donor uitgevoerd kan worden. Hiervoor is het wel nodig dat bestuurders goede prioriteiten stellen in de door hen aan te pakken projekten.

Tot slot

Voor alle duidelijkheid hier nog enige cijfers die U mogelijk aan het schrikken zullen brengen.

60 tot 95 procent van de ontwikkelingsinvesteringen van de overheid wordt op het ogenblik door extern kapitaal gefinancierd.

GEORGE CURIEL-HOOFD DEPARTEMENT VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

De off-shore brengt plus minus Naf. 300 miljoen per jaar op, doch alles vloeit weg via salarissen van ambtenaren; niets van dit bedrag wordt door de Overheid in deze sector geinvesteerd.

Indien de overheid investeringen doet, is het in de hoop dat particulieren volgen. Dit is zeer vaak het geval. (bijv. de Shell).

Veel meer eigen fondsen dienen aangeboord te worden. Waar velen van U benieuwd naar zijn is: hoeveel van het door Nederland geinvesteerde geld vloeit weer terug naar Nederland? Direct is dit 50 procent, terwijl dit indirekt wel tot 80 procent kan oplopen.

Dit kan worden gezien als een goed recht van het donorland. Ontwikkelingshulp is ten slotte geen liefdadigheid, doch een zakelijke samenwerking. Zonder gedegen beleid met prioriteiten zal het ontvangende land altijd negatieve gevolgen ondervinden.

Geeft men geen richting aan, dan is men overgeleverd aan de grillen van de donor, alsmede aan datgene dat politiek hier het beste ligt.

De bestuurders dienen een aanzet te geven tot het maken van plannen per eiland. Daar zijn zij verantwoordelijk voor.

Tot op heden pakken de bestuurders deze duidelijke managing taak niet aan. Voor de kleine eilanden heeft het Departement van Ontwikkelingssamenwerking inmiddels plannen gemaakt, om dit gat in de 'markt'' te dichten.

Napa 2-3-84

De tekenaar Clyde Lo A Njoe:

"Geometrische vorm basis van alle vormen"

DOOR
B. JOS DE ROO

IN HET HELMONDSE Speelhuis exposeerde de Antilliaanse schilder en tekenaar Clyde Lo A Njoe. Hij is in Helmond gaan wonen en werken. Hij schri fter ook als cultureel medewerker in de Helmondse krant en is er bezig met de voorbereidingen voor een groot theaterspektakelstuk dat over anderhalf jaar opgevoerd zal worden.

Clyde Lo A Njoe z'n nieuwe werk bestaat uit geometrische figuren die met heldere kleuren de aandacht trekken. Toch hangen er ook twee werken uit zijn vlinderperiode. Van die vlinders zegt hij:" Die tekeningen zijn ontstaan in een meditatieve opwelling. Terwijl je met het werk bezig bent, zoek je naar nieuwe mogelijkheden. Omdat ik me met deze tekeningen beperkte tot bruin, grijs, zwart en wit, moest ik zoveel mogelijk gebruik maken van het figuratieve element.

Ik kwam tot deze tekeningen, omdat ik indertijd een verhandeling las van de filosoof Aristoteles, die zei: "De vlinder is de psyche. "Ik ging zien, dat er in de vlinder elementen zaten, die we wel eens belicht hadden, maar die we niet zo uitgewerkt hadden. Zo kwam ik tot deze tekeningen. De ene is een Mandala, een soort repeterend gebed, en de ander stelt een breekpunt voor, met het spel van hele donkere kleuren, waar zelfs zwart in geïntegreerd is. En in al mijn tekeningen is het wit een voorname kleur. Ik vraag me af: Hoe breng je het wit als kleur in een tekening, zodat het een kleurwaarde krijgt, net zoveel als bijvoorbeeld rood of zwart of geel. En daarvoor gebruik ik de kleur van het papier, dat wit is, dus een kleur is."

Dat gebruik van het wit van het papier is het enige wat terugkomt in de geometrische tekeningen. Waarom die abrupte overstap naar de geometrie? Clyde Lo A Njoe: "Het is geen overstap geweest. Vroeger hield ik me bezig met de menselijke figuraties. Wat ga je dan op een gegeven ogenblik ontdekken? Dat alle vormen te herleiden zijn tot geometrische figuren. Dus in wezen is de geometrische vorm de basis van alle vormen. Dat blijkt ook uit de tekeningen van de Quipo-serie. Ik bracht de figuurtjes die ze in het oude Mexico voor dieren en mensen gebruikten, terug tot één enkele vorm. Een driehoek, een ruitje of een cirkel, het ligt er maar aan, waar die vorm het meest aan deed denken."

Het is een werkwijze die Clyde Lo A Njoe ook in ander werk gebruikt. "Samenbundeling" is een geheugenfoto. Die ruiten, ballen en vierkanten zag ik, toen ik op het podium van een theater stond en het licht opeens uitging. Alleen de spots waren nog op het podium gericht en ik heb geprobeerd die indruk vast te leggen."

De achtergrond van zijn tekeningen bestaat telkens uit zeer kleurige kleine vierkantjes. Telt Clyde Lo A Njoe die vierkantjes als hij een werk gaat opzetten? "Nee, ik heb die ruitjes nooit geteld. Maar je mag ook weten, dat ik binnen dat patroon van die ruitjes een houvast vind om verder te werken. Ik vergemakkelijk daarmee het indelen van zo'n vlak papier. En de kleuren zijn voor iedereen herkenbaar. Het zijn geen vale grijzen, geen ombers, geen okers, maar essentiële kleuren: rood-geel-blauw, de primaire kleuren dus met in samenhang daarmee het groen en het zwart."

Op zijn lezing in Den Haag zei Clyde Lo A Njoe, dat het gebruik van primaire kleuren een van de kenmerken van de Antilliaanse beeldende kunst is. Clyde: "Ik denk dat de Antilliaanse invloed in mijn werk overduidelijk is. Ik kan niet verloochenen dat ik daar ooit op blote poten rondgelopen heb."

Een opmerkelijke serie tekeningen zijn de drie tekeningen van de Quipucamacho-serie. Drie tekeningen die qua vormen precies hetzelfde zijn, maar die steeds andere kleuren hebben. Lo A Njoe: "De serie is ontstaan, doordat ik een verhaal las over de Quipucamachos in het oude Inca-rijk. De Quipucamacho was de teller, de boekhouder in het grote Incarijk. Hij kwam meteen onder de priesters en soms had hij een belangrijker positie dan de priesters, want hij was de man die de schattingen van de veroverde gebieden telde. Hij regelde de economie van het oude Inca-rijk. Je vroeg net naar het tellen van die ruitjes en vakjes. Dat hebben bezoekers bij deze serie gedaan, om te controleren of de drie tekeningen qua lijn en opzet inderdaad aan elkaar gelijk waren. Alleen de aanbreng van de kleur is verschillend. Bij de ene tekening wilde ik het accent heel duidelijk leggen op de beweging, bij de tweede zocht ik naar het gevoel van vreugde die je kunt hebben door het gebruik van geel en rood. Het ging dus om de emotionele waarde van de kleur, mede door het integreren van een derde kleur, de kleur wit. En bij de derde tekening gaat het echt om het licht, de kleur geel in samenhang met het gebruik van wit."

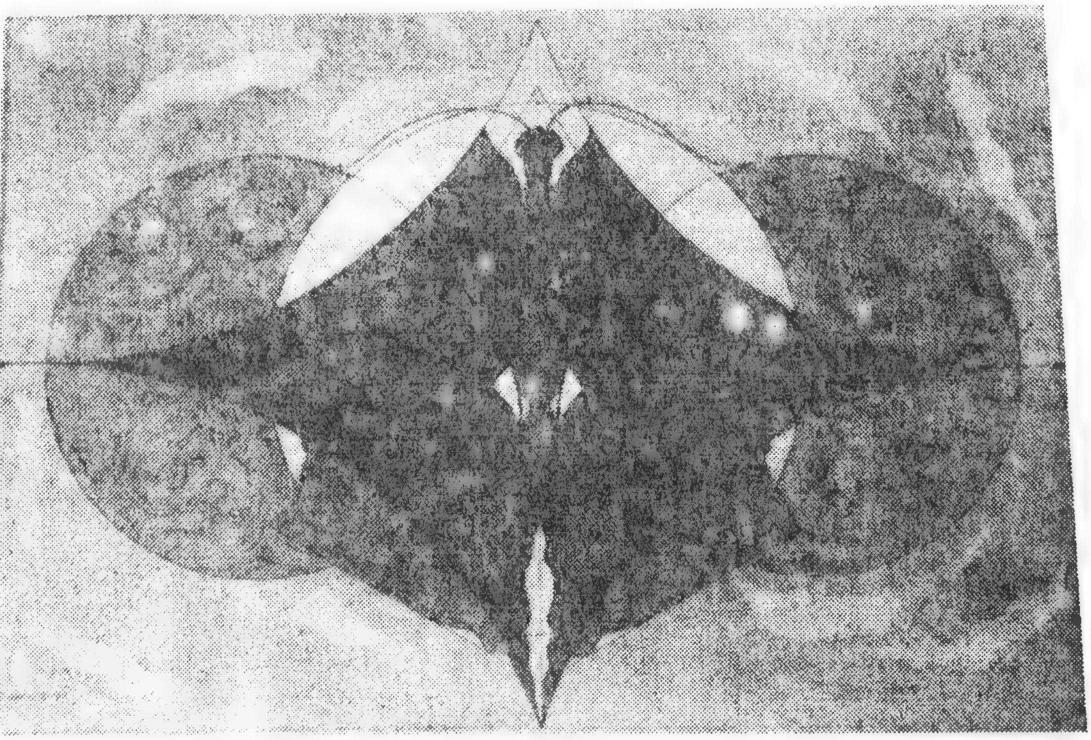
vervolg z.o.z.

Vervolg Lo A Njoe

Van figuratief naar geometrisch, geboeid door het gebruik van het wit van het papier. Je komt al gauw tot de vraag of Clyde Lo A Njoe niet meer geïnteresseerd is in de techniek van het tekenen, waardoor de concrete voorstelling steeds verder op de achtergrond raakt. Clyde: "Dat klopt niet helemaal. Behalve dat ik bezig ben met kleuren, ben ik natuurlijk ook bezig met de figuratie op de tekeningen. Het eerste gevoel blijft toch: hoe geef ik iets van een figuur, een uitbeelding? Dat brengt met zich mee dat hoogstwaarschijnlijk niet iedereen constant abstract zal blijven werken. Waarschijnli k ga ik binnen heel korte tijd weer terug naar de figuratie, de menselijke vorm."

Ook dat zijn werk niet Antilliaans is, omdat er geen verhaal in zat, bestrijdt Clyde Lo A Njoe. "Er zit wel degelijk een verhaal in mijn werk. Alleen al het feit dat ik het relateer aan de Quipucamachos. Dat zijn verhalen die we kennen, en daarom vertelt mijn werk wel degelijk een verhaal."

Dat Antilliaanse karakter aan zijn werk deed Clyde Lo A Njoe in Amsterdam de das om. Zijn werk werd door de commissie voor de regeling beeldende kunstenaars afgewezen. Clyde Lo A Njoe: "Het werd afgedaan met het stempel cultuurонderhevig". Dat was Nederland anno 1982. Men bedoelde dat men duidelijk kon vaststellen dat de invloeden van mijn culturele achtergrond een dominerende rol speelden in mijn werk. Dat vond men storend. Daar blijkt uit, dat Antilliaanse kunstenaars heel moeilijk binnen de regeling beeldende kunstenaars kunnen functioneren, doordat hun werk als een cultuuruiting wordt bestempeld."

Clyde Lo A Njoe over Antilliaanse beeldende kunst

Er is meer dan de koektrommelkunst

DE ANTILLIAANSE beeldende kunst zal over een jaar of tien bepalend zijn in het Caribische gebied, omdat de beeldende kunstenaars door hun goede opleiding een voorsprong hebben. Dat is de overtuiging van de Antilliaan Clyde Lo A Njoe, die hij zijn gehoor in Den Haag voorhield bij een lezing over Antilliaanse beeldende kunst. Clyde Lo A Njoe behandelde de verschillende perioden in de beeldende kunst van de Antillen, door telkens één kunstenaar uit de periode uitvoeriger aan de orde te stellen. Volgens hem is Rudy Martina dé representant van de huidige schilderkunst. Zijn werk is vertellend van aard, hij heeft een Europese scholing maar geeft het eigene niet prijs, hij gebruikt

zie verder p.13

Vervolg Lo A Njoe

vooral rood, geel en blauw de primaire kleuren zijn schilderijen zijn magisch-realistisch en hij grijpt terug op de kunst van de Caiquetíos, de Indianen die de vroegste bewoners van de Benedenwinden waren. In een gesprek over zijn lezing grijpt Clyde Lo A Njoe eerst weer terug op de rotstekeningen van de Caiquetíos.

"De sporen van de Caiquetíos zijn in het werk van veel Antilliaanse beeldende kunstenaars terug te vinden. Er zijn vormen in het werk van Rudy Martina, Capricorne, Quirindongo en Parabirsing, die je zo kunt herleiden naar de Caiquetíos. Dat gebeurt de laatste tijd bewuster dan in de jaren zestig, toen de Caiquetíos nog niet zo ontdekt waren."

Voor de Indianen hadden de rotstekeningen een magisch-religieuze betekenis. Zo gebruiken de moderne kunstenaars de indianentekens ook. Clyde Lo A Njoe: "Ik ben ervan overtuigd dat een groep kunstenaars deze wereld van de magische taal ook willen gebruiken als een soort archetype. Ze gebruiken ze in hun eigen werk als een toevoeging aan hun eigen persoonlijkheid als Antilliaanse kunstenaar. Je zou kunnen zeggen dat ze een meta-fysisch contact zoeken met een van hun culturele voorouders."

Na de Caiquetíos is er een hele tijd geen originele beeldende kunst op de Antillen geweest. Want de negers hadden in Afrika wel een hoge beschaving, maar in de beeldende kunst van de Antillen is daar niets van terug te vinden. Clyde Lo A Njoe: "Als je slaaf bent, moet je feitelijk alleen maar werken. Dan kom je weinig tot creatieve uitingen. Wat we van Afrika behouden hebben, kunnen we herleiden tot de marrons in Suriname. Die hebben de verworvenheden van Afrika meegenomen naar Zuid-Amerika. En ze hebben ze weer opgepakt als hun eigen bagage, hun eigen culturele verworvenheid."

VERTELLEN

De Afrikaanse invloeden op de Antilliaanse beeldende kunst zijn dus niet aan te wijzen. Wel in de taal en de muziek en in de macht van het vertellende woord. Typisch Antilliaans is dat de schilder of tekenaar iets vertelt in zijn werk. Clyde Lo A Njoe: "Een heel opvallende recensie op het werk van José Maria Capricorne zei, dat zijn werk niet alleen fragmentarisch was, maar ook anecdotisch. De journalist bedoelde daarmee dat het schilderij een verhaal vertelde.

Je kon van schilderij tot schilderij zien, dat de man bezig was een verhaal te vertellen over en reizend gezelschap. Het woord heeft op de Antillen een extra dimensie. Ook in beelden proberen we die extra dimensie van het woord te geven."

Pas na de komst van de Shell in 1915 breekt er iets van een eigen cultureel geluid door op de Antillen. Als representant van die periode noemt Clyde Lo A Njoe Jo Anemaat, die in Philipsburg op Sint Maarten geboren is. 'Hij was de eerste die eigenlijk voor zichzelf besloot om zijn werk uit te dragen. De Antilliaanse kunstenaar Jo Anemaat laat zien, dat hij behalve de folkloristische dingen ook nog dingen schilderde waar je van zeggen kan: dit is een heel andere wereld. Dit is Jo Anemaat. Dat blijkt vooral uit zijn kamptekeningen uit Flores. Daar kan je aan zien, dat Jo Anemaat buiten alle keurslijven van de kunst springt. Techniek, materiaalkennis, penseelvoering toets. Jo Anemaat werd kunstenaar, ineens was hij er."

José Maria Capricorne het grote voorbeeld van een tussenfase. "Het was de tijd dat je nog niet gebruik kon maken van beurzen, Sticusabeurzen onder andere. Maar Capricorne had wel de aandrang om zich artistiek te uiten. Hij kwam naar Nederland en door middel van zijn relaties met de Nederlandse overheid en het gouvernement is hij ertoe gekomen om werk te gaan maken, waar je van kan zeggen, dat het een puur persoonlijke artistieke waarde heeft. En dat had je voor hem eigenlijk nog niet."

Als dé exponent van de huidige Antilliaanse beeldende kunst noemt Lo A Njoe Rudy Martina. "Ik vind dat zijn werk het hele spectrum laat zien van alles wat we tot nu toe besproken hebben. De Caiquetíos, het gemis van de negerslaven, de Nederlandse invloeden in de tijd van de Shell, de magisch-cultische wereld, je vindt het allemaal bij Rudy Martina terug in zijn meest grandioze vorm. Zijn kleurgebruik wijst naar zijn creoolse indentiteit. Ik geloof dat Martina nog zoekt naar de indentiteit van de negerslaven uit Ghana en Opper Volta. Hij zal die op een gegeven ogenblik ook vorm gaan geven op een andere manier als de Braziliaanse en Surinaamse negroïde kunstenaars."

KOEKTROMMELKUNST

Over de naïeve Antilliaanse schilders sprak Clyde Lo A Njoe helemaal niet. Waarom? "Het gaat altijd over die naïeve kunst. Het gaat altijd over die koektrommelkunst. Het gaat altijd over de schelpen die we vinden. Het gaat altijd over een Quirindongo die in metaal bezig is. Nee, laten we echt kijken naar de kunstenaars die nu komen en die echt op een integere manier met verf en penseel en met klei en metaal omgaan als kunstenaars. En dat ook geleerd hebben. Waar

vervolg z.o.z.

CLYDE ROEL LO-A-NJOE

Vervolg Lo A Njoe

ze het geleerd hebben, maakt niets uit, maar ze weten hoe ze ermee om moeten gaan.

"Men ziet ons altijd als kunstenaars die alleen maar poppetjes kunnen schilderen in de trant van de driejarige. Kopmannetjes. Men denkt dat we heel archetypisch bezig zijn en nooit zullen komen tot een vollediger wereld, waarin je ook iets van onze ziel zou kunnen voelen. Alle kunstenaars zijn nu heel doelbewust bezig om dat idee uit de weg te ruimen en de wereld te laten zien, dat de Antilliaanse beeldende kunstenaar een net zo volwaardige kunstenaar is als elke kunstenaar."

Als ik vraag of de Antilliaanse beeldende kunst al volwassen geworden is, of dat ze aan het volwassen worden is, lacht Clyde Lo A Njoe schamper. "Je zou ook kunnen stellen: is de Nederlandse kunst al volwassen, of is ze aan het volwassen worden? Er zit een duidelijk herkenbare ontwikkeling in. Ik geloof zelfs dat de Antilliaanse beeldende kunst over een jaar of tien bepalend zal zijn in het Caribische gebied. Waarom? We hebben één voorsprong op alle landen in het Caribisch gebied. We hebben op educatieve wijze geprofiteerd van de Hollanders hier. Dat is in vergelijking met Venezuela, Porto Rico en Nicaragua een pluspunt.

Hier in Nederland hebben we een groep van vijfhonderd Antilliaanse kunstenaars. Laten we zeggen dat er vijftig van overblijven, die zich inderdaad ontwikkelen tot volwaardige kunstenaars. Die dragen dan bij aan de cultuur van de Nederlandse Antillen en die geven de kunst een eigen gezicht."

Hoe zal dat eigen gezicht er volgens Clyde Lo A N oe over twintig jaar uitzien?

"Echt cosmopolitisch, universeel. Eigenlijk zou je kunnen zeggen: een kunst die iedereen zich zou wensen als land."

B. JOS DE ROO

De taal en de vertaling

ALSNOG WENS IK te reageren, na uiteindelijk in uw dagblad Carel de Haseth's recensie te hebben gelezen, omtrent mijn dichtbundel "Dansen-Baliamentu". Overtuigd van de recensent zijn kwaliteiten, als objectief en deskundig literair criticus, kan men mijn weerwoord zien als een aanvullende toevoeging. Temeer daar ik, over de gehele linie, De Haseth's mening delen kan. Omdat poëzie over het algemeen beschouwd wordt als de meest abstracte dimensie in de literatuur - met als gevolg, dat ze als een artistieke uitingsvorm wordt ingekaderd - zou ik me daarom doelgericht willen concentreren op de taalkundige, taalfilosofische en literair-historische aspecten van mijn bundel. De manco in Carel de Haseth's recensie bestaat uit deze nuanceringen in dit ruimer verband.

DE TAAL EN DE VERTALING

Als auteur ben ik genoodzaakt er op te wijzen, dat ik in mijn gedichten gezocht heb naar een eigen taalbeeld. Zoals Jos de Roo ("Amigoe"-medewerker) kenschetste, vond ik in dit proces "eigen beelden". Deze "eigen beelden" werden voor de vertaler, zonder meer, een confrontatie met uitdrukkingen en metaforen, die voordien nog niet in. **overdrachtelijke** zin naar het Papiamentu toe vertaald waren, zonder dat de oorspronkelijke teksten aan verbeeldingskracht inboetten.

Een paar voorbeelden: winterse koude, verwoord in beelden, zoals in het gedicht "Mijn eigen sarabande", op het einde van de eerste strofe. Luis H. Daal wrikte deze beelden los uit hun "Europese" kontekst. Hij verplaatste zich in de geest naar zijn (en mijn ...) geboortegrond en vond de magistrale beeldspraak die we absoluut associeren met de koele tropennacht: "Mi kurpa a kohe rel" ...

Tegerlijkertijd bewijst deze dichter en Papiamentu-kenner bij uitstek, dat zijn engagement met onze taal veel verder reikt dan idiomatische wetmatigheden. Vanuit de **overlevering** reproduceert hij beelden en herontdekt hij woorden, die historisch gezien, weer de waardering verwerven, waar ze reeds lang recht op hebben. Zoals bijv. "palu-di-garganta" en "plenchi' i mi kabes".

Deze laatste, zoals hij zelf beweert, is een uitdrukking, die hij zich herinnert van zijn grootmoeder, die nu meer dan veertig jaar geleden overleed.

Een dagblad is een "etherisch" fenomeen; de recensent ziet zich om puur technische redenen, beperkt tot de primaire lijnen. Toch wil ik te kennen geven, dat juist deze detailleringen het "gezicht" bepalen van een literair werk.

De vertaler vond in dit specifieke geval oorspronkelijke idiomen, die de eigenlijke rijkdom van het Papiamentu accentueren. In tegenstelling tot anderen, vermeed hij de gemakshalve direkte oplossing om woorden, uitdrukkingen - kortom beelden - te vertalen vanuit het Spaans, Portugees, of welke taal dan ook. Tenzij, uiteraard, er geen andere mogelijkheid bestond.

Vooral om deze redenen koos ik doelbewust de romanist, neerlandicus, cultuur - en taalvorser, dichter, journalist en Papiamentukenner Luis Henrique Daal als vertaler voor mijn gedichten, waarvan ik bij voorbaat kon vermoeden, dat hun reikwijdte verder zou strekken, dan de gemiddelde Antilliaanse dichtbundel.

Een andere reden was, dat de vertaler, in ruime mate, zijn affiniteit met de filosofische achtergronden van de gedichten, had getoond.

HET TAALFILOSOFISCH ASPECT

Het is onderhand bekend, dat ik als tekenaar, schilder, dichter en andere hoedanigheden, mij betrokken weet met de metafysische inzichten. De Metaphysica blijft in de literatuur en andere kunstuitingen een paradoxaal terrein. De methodiek echter is in alle opzichten net zo consequent als de overige theses, die de taalfilosofie rijk is. Vandaar de opbouw van mijn gedichten als een aaneenschakeling van beelden, waarvan de essentie gezocht moet worden in contemplatieve verhoudingen.

MET HET OOG OP DE GESCHIEDENIS

Tenslotte nog een bemerking ten aanzien van de historische achtergronden bij mi n dichtbundel. "Dansen-Baliamentu" werd in principe grotendeels tien jaar geleden geschreven. Voor zover bekend is het voor het eerst in de geschiedenis van de Antilliaanse literatuur, dat een compleet werk werd vertaald naar

zie verder p. 15

Amigoe

VRIJDAG 2 MAART 1984

Insoleo: redenen uitstel zijn onbekend

Planning invoering Papiaments ontbreekt

WILLEMSTAD— Het almaar praten over de voor de deur staande invoering van Papiamentu, terwijl er ogenschijnlijk niets gebeurt, heeft een negatieve invloed op het bestaande onderwijs. Het is zeer wel mogelijk dat er redenen zijn om de invoering niet door te laten gaan per augustus 1984. Maar nergens wordt duidelijk, of die redenen volgend jaar weer zullen gelden. Zo vermeldt het Rooms Katholiek Centraal Schoolbestuur in haar blad Insoleo van februari.

Het schoolbestuur vindt dat er te weinig duidelijkheid bestaat over tijd en wijze waarop Papiamentu in het onderwijs ingevoerd moet worden. Het schoolbestuur zegt de indruk te hebben dat eigenlijk niemand weet wat er aan de hand is, terwijl een onderwijsdag van 1 december evenmin opheldering bracht.

Deze onduidelijkheid heeft diverse nadelen. Doordat men aldoor praat over het vervangen van het Nederlands door het Papiamentu hebben velen gewoon "geen zin" meer om het Nederlands en het Nederlandstalig onderwijs nog echt te behartigen, aldus Insoleo. Er schijnen zelfs scholen te zijn waar geen Nederlandstalige leesboeken meer aangeschaft worden voor de tweede en derde klassen, omdat die straks toch niet meer gebruikt kunnen worden, zegt het blad. Insoleo vindt dat nu een officiele prognose gemaakt moet worden, een tijdschema voor de invoering van Papiamentu in de komende jaren. Het schoolbestuur heeft zelf een dergelijk schema opgesteld, uitgaande van de veronderstelling dat er een werkgroep komt van vertegenwoordigers van de eilands- overheid, onderwijs- instellingen en schoolbesturen.

Deze voorlopige prognose doelt op een invoering op basis van een twaalfjarenplan. Het lopend en het komen schooljaar moeten gebruikt worden voor studie en planning, verzamelen van gegevens en materiaal. In 1986 kan Papiamentu dan als vak in de eerste en tweede klas ingevoerd worden, het daaropvolgend jaar in klassen drie en vier en in 1988 in vijfde en zesde klassen. Per 1989 moet de werkgroep klaar zijn met een duidelijke opzet voor invoering van Papiamentu in de aanvangsklassen. Dan ontbreekt nog de uitwerking van een plan voor overschakeling op de tweede taal. Pas als deze opzet helemaal afgerond is, kan in 1990 van begonnen worden met Papiamentu als voertaal in de eerste klas. Het daaropvolgend jaar krijgt ook klas twee Papiamentu als voertaal, in 1992 is de derde klas nog "half-om-half", in 1993 is in klas vier het Nederlands voertaal en Papiamentu vak, voortbouwend op het moedertaal- onderwijssysteem van de eerste drie klassen. In 1994 is in de vijfde klas Nederlands voertaal, Papiamentu vak en als voorlopige afsluiting stelt het schoolbestuur voor in 1995 een volkomen nieuw leerpakket voor zowel de voertaal Nederlands als het vak Papiamentu.

Dit alles samen een veeleisend 12-jarenplan, meent het Schoolbestuur, doch slechts een schatting. Volgens deze schattingen duurt de doorvoering van Papiamentu als voertaal zes jaar. Uit dit schema is het volgende af te lezen dat de eerstkomende vijf jaar alle kinderèn in de eerste klas nog in het Nederlands leren lezen; dat over tien jaar de zesde klas nog hetzelfde is als nu, alleen is er dan al zes jaar ook Papiamentu als vak gegeven; en dat Nederlandstalige leesboeken die men nu koopt voor tweede en derde klassen nog gelezen worden tot 1991.

Het schoolbestuur pleit met dit schema voor duidelijkheid over hoe en wanneer van invoering van Papiamentu. De bestaande onduidelijkheden werken verstikkend en afbrekend aan het onderwijs. Als dat zo doorgaat heeft Papiamentu straks geen kans meer, omdat alle animo en leven uit de school verdwenen zal zijn, concludeert het Schoolbestuur.

Vervolg
Lo A Njoe

het Papiamentu, terwijl de dialoog aut-eur-vertaler, in gronde genomen, bedoeld was om de oorspronkelijke zeggingskracht te behouden.

Met verwijzing naar de verhandelingen van Cola Debrot, kan men bemerken, dat er inderdaad sprake is van een soort "syncretisme" in het geval van deze bundel. Echter met dit verschil, dat ze hier leidde tot een diepere synthese: namelijk dat de beide talen - zowel het Papiamentu als het Nederlands - zo zuiver mogelijk behouden konden worden.

Aldus ontstond een literair werk, dat in al deze voorgenoemde aspecten, een weerspiegeling werd; ondanks zijn pluraliteit een samenbundeling.

CLYDE LO-A-NJOE

Ñapa

AMIGOE WEEKENDBIJLAGE

HET WAS OOK OP EEN zaterdag, op 3 maart 1979, dat de weekeinde bijlage Ñapa voor het eerst het levenslicht zag. Toen was die bijlage nog in de gewone krant gestoken. Hij heette ook nog geen Ñapa (dat is Papiamentu voor toegift, extraatje). De naam werd er pas op 7 april daaropvolgend aan gegeven.

Al vanaf de eerste uitgave was er de medewerking (en nu nög) van Bunchi Römer met haar lokale recepten, de boekenpagina (toen onder coordinator Walter Palm), de Pagina di Mucha (coordinatie toen: Pòpi Muzo), sport (coordinatie toen: Egbert Marquez), de kruiswoordpuzzel, Kerk en Wereld (coordinatie nog altijd Toon van Dongen), tienerpagina (coordinatie toen Alexander Isings en Vito Koeyers), terwijl OPI toen daar ook in verscheen. Niet lang na de start kwamen medewerkers als H. Dorsman voor de bridge- rubriek, O. Merien voor schaakrubriek, Henk Klomp met gezellige verhalen, pater Brenneker met «Bijten en Blazen», «Kari- kari» en later zijn teksten. Medewerkers van het eerste uur waren bijvoorbeeld ook Jos de Roo en Carel de Haseth. Hun medewerking is naderhand verder gegroeid en geformaliseerd tot Carel de Haseth vaste coordinator is geworden van de boekenpagina en Jos de Roo Amigoe- medewerker vanuit Nederland is. Uiteraard waren er diverse redactie- leden die hun bijdragen leverden aan de Ñapa.

De "motor" achter de Ñapa was mevrouw Mayra van der Dijs, toen directrice van de Amigoe. Zij werkte de plannen uit in nauw overleg met de toenmalige leden van de redactie en enkele medewerkers van het eerste uur.

Het grote probleem was in het begin — en in zekere zin nu nog — de continuïteit van rubrieken, de tijdige inzending van geplande artikelen, de verwerking van de stukken, trachten de actualiteit op de voet te volgen en het zoeken naar vervangers voor vertrekkende vaste medewerkers. Desalniettemin is het de Amigoe gelukt, als eerste krant op de Antillen om een wekelijkse bijlage uit te geven waarin door de jaren heen tal van onderwerpen, en vanuit diverse invalshoeken, zijn belicht. De bedoeling is om meer achtergrond- informatie te verstrekken over maatschappelijk relevante lokale en internationale ontwikkelingen, om educatief te zijn, terwijl tevens het recreatieve en het vermakelijke karakter niet uit het oog verloren werd. De Ñapa is mede door de trouwe medewerkers een begrip geworden en wordt op veel scholen op diverse eilanden als lesmateriaal gehanteerd. Met scholen op Aruba en Curaçao gelden daarvoor zelfs speciale bestellings- regelingen.

In het jaar dat de Amigoe haar honderd- jarig bestaan herdenkt, doet het wat nietig aan om op vijf jaar Ñapa terug te blikken. Gezien de problemen waarmee kleine kranten als de Amigoe in een kleinschalige gemeenschap geconfronteerd worden, is het evenwel toch alleszins de moeite waard om vandaag — al is het zo heel bescheiden — te wijzen op dit toch grote resultaat. Voorlopig moeten anderen nog maar laten zien dat ze het aankunnen! Ook Ñapa heeft veel lokale tijdschriften zien komen en gaan- ....Ñapa is blijven bestaan!

Amigoe

ZATERDAG 3 MAART 1984

ORANJESTAD — Op 13 maart wordt onder auspicien van de "Fundacion Artesania Arubano" een begin gemaakt met een cursus "screen-printing". Het Bestuurscollege verleent medewerking aan deze cursus door de expert van de Verenigde Naties, de heer José Williams, aan te trekken als cursusleider. Screenprinting is de techniek van het drukken op T-shirts en ander weefsel.

Gedurende de cursus die twee jaar zal duren, zullen de cursisten financiele steun krijgen van het Bestuurscollege voor het dekken van transportkosten en hen aan te moedigen een nieuw vak te leren. Belangstellenden kunnen meer informatie over deze cursus krijgen bij het Artesania-gebouw op de Eagle, terwijl alle andere informaties over deze cursus door middel van advertenties in de bladen bekendgemaakt zullen worden. Op 9 maart zal de heer Williams een test afnemen van de personen die ingeschreven hebben.

Op de foto de V.N. expert José Williams bij aankomst op Aruba samen met gedeputeerde voor Culturele Zaken Frank Croes.

